

הלכות הדף היומי

מסכת נדרים

תוכן

- א. פותחין בשבתות ובי"ט ... נדר שהותר מקצתו הותר כלו.....1
- ב. הנדר שהותר מכללו הותר כולו כיצד אמר קונם שאיני נהנה לכולכם הותר אחד מהן הותרו כולן.....2
- ג. קונם יין שאני טועם ... הותר במיושן ולא במיושן בלבד הותר אלא בכל היין קונם בצל שאני טועם...הותר בכופרי ולא בכופרי בלבד הותר אלא בכל הבצלים.....4
- ד. פותחין לאדם בכבוד עצמו ובכבוד בניו ... שלמחרת אומרים עליך כך היא ווסתו של פלוני מגרש את נשיו ועל בנותיך יהו אומרים בנות גרושות.....4
- ה. קונם שאני נושא את פלונית כעורה והרי היא נאה ... מותר בה לא מפני שהיא כעורה ונעשת נאה...אלא שהנדר טעות.....5
- הדרן עלך רבי אליעזר.....5
- א. נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה.....6

דף סו.

א. פותחין בשבתות ובי"ט ... נדר שהותר מקצתו הותר כלו

כבר התבאר לעיל דף כה: שנדר¹ שהותר מקצתו הותר כולו² כיצד, נדר להתענות או שלא לאכול בשר³ זמן ידוע ואירעו בו שבתות וימים טובים, ועל אף שהנדר חל אפילו על דבר מצוה אלא שעכשיו מתחרט, אומרים לו

¹ שו"ע ונו"כ שם רכט א

² אי בעית אימא סברא אי בעית אימא קרא, אי בעית אימא סברא, דכיון שעיקר התרת הנדר הוא שעוקרו מעיקרו כמי שמתיר את הקשר כמו שכתבנו מלא יחל, וסתם קשר שניתר קצת הוא נפתח כולו. ואי בעית אימא קרא, דכתיב [במדבר ל, ג] ככל היוצא מפיו יעשה, אם ירצה לקיימו כולו ככל היוצא מפיו יעשהו ויקיימו, ואם אינו רוצה לקיימו כולו אלא להתירו במקצת אינו צריך לקיים כלום ממנו. לבוש שם. ט"ז א מהר"ן ³ בטור לא כתוב אלא להתענות לחוד ופי' ב"י דס"ל ב"ט ושבת אפשר בלא בשר להתענג עצמו אבל להרא"ש הוה הדין כן גם בנדר מבשר לחוד והוא תמוה דהיאך יעלה על הדעת לומר דנדר מבשר לא יהיה ביטול עונג שבת אלא ודאי דהטור סבירא ליה גם כן כהרא"ש וחדא מנייהו נקט. ט"ז שם ב

הלכות הדף היומי

מסכת נדרים

אילו נתת אל לבך שיארעו בו שבתות וימים טובים כלום היית נודר ומתירין לו⁴, וכיון ששבתות וימים טובים הותרו, הותר כולו⁵.

יש אומרים⁶ שאין אומרים הותר מקצתו הותר כולו אלא בשניתר על ידי פתח, שבפתח שהוא כמו נדר של טעות שייך לומר נעקר מעיקרו, אבל אם הותר על ידי חרטה לא שייך לומר הותר מקצתו הותר כולו, שבמה שנתחרט נתחרט ובמה שלא נתחרט למה נעקרנו. ויש אומרים⁸ שלא שנתחרט ולא שנתחרט כיון שלא נעקר אלא על ידי החכם המתירו, או הג' מתירין הוי עקירת החכם עקירה מעיקרו והותרו כולו.

ואין דברים אלו אמורים אלא בנודר לעצמו, אבל אם נדר או נשבע לחבירו לפרעו או לעשות לו מלאכה והתיר לו חבירו מקצתו, שאמר הריני כאילו התקבלתי, לא שייך לומר הותר כולו, שמה שמחל מחל ומה שלא מחל עודנו עומד בחיובו. וכן אם היו שנים והותר האחד, האחד הותר ולא השני.

ב. הנדר שהותר מכללו הותר כולו כיצד אמר קונם שאיני נהנה לכולכם הותר אחד מהן הותרו כולו

כמו שאנו אומרים נדר¹⁰ שהותר מקצתו הותר כולו, באיכות הנדר כמו כן בכמות הנדר כמבואר לעיל דף כו: ולפיכך אם אמר לחבורת אנשים קונם

⁴ והא שאינו מותר בלא התרה כלל כמו לקמן (ר"ב ס"ו) דהתם שונג נמור הוא על אביו אבל הכא הו"ל למידע שא"א לשנה בלא שבתות וי"ט, הרא"ש בפירוש. והר"ן כתב שם דלקמן הוי טעות בעיקר הנדר שלא נתכוין לאביו לעולם אבל הכא באוסר על עצמו שנה יודע שיעברו עליו שבתות וי"ט וחל הנדר אלא דפותחים לו אלו היה יודע דאסור להתענות ע"ש. חי' רע"א רטו ב

⁵ (בתשובת חות יאיר סוס"י ט"ו) הנודר להתענות ב' וה' המשך שנה ומפני אונס או שמחת מצוה או צער שאירע ביום אחד הניח להתיר נדרו נהי דהותר כולו מ"מ לא הפסיד שכרו למפרע וגם להבא יכול לשאר כמנהגו על קבלתו הראשונה וע"ש בהשמות שכתב שכן נתפשט המנהג ונראה הטעם דס"ל כי"א בס"י רכ"ט דל"א נדר שהותר בו אלא בשניתר ע"י פתח אבל ע"י חרטה לא וכ"פ (בשו"ת דברי ריבות) והתרת נדרי תענית אין ענין לטעות רק אילו ידע שיזדמן היה מתנה בעת הנדר חוץ מבכהאי גוונא רק מתחרט שלא התנה. ע"ש עוד (ובסוף סי' קכ"ט) דלמעשה יש להחמיר לחזור ולקבל להבא.

⁶ כן כתבו הרא"ש (פ"ג סי' ח) והר"ן בפרק ארבעה נדרים (כו:). בשם הרמב"ן (ח:). ורבינו ירוחם (נ"ד ח"ז קיג:). אף על פי שכתב בשם הרשב"א (בחי' כו: ד"ה א"ל רבא, ושם כו: ד"ה אי) כדברי התוספות מ"מ כתב כדברי הרמב"ן עיקר

⁷ וכתב הט"ז ה' דבסי' רל"ב ס"ח יתבאר דלא אמרינן הותר כולו כשהותר מקצתו אא"כ משנה דבריו ממה שאמר תחילה וכן הדין כאן בכ"מ דאמרינן הותר כולו וכ"כ ב"י בשם רמב"ן ור"ן ע"כ אין להקל בזה ודלא כמ"ש הב"ח להקל כאן, והש"ך בנקה"כ ובס"ק דמסכים עם הב"ח וכתב שכ"כ בד"מ סי' רל"ב דהכא שאני כיון שאינו טעות מעיקר הנדר אלא ניתר ע"י התרה בכל ענין הותרו כולו וא"צ שיחליף דבריו.

⁸ הר"ן בשם התוספות

⁹ ט"ז שם ה

¹⁰ שו"ע ונו"כ יו"ד רכט א

הלכות הדף היומי

מסכת נדרים

שאני נהנה לכולכם, או שאמר קונם שאני נהנה לך ולך ולך¹¹, שאמר קונם אחד לכולם הוי כלל, ואם הותר אחד מהם שנשאל על נדרו או על שבועתו הותרו כולם. שהנדר שהותר מכללו הותר כולו.

אבל אם אמר קונם לכל אחד, שאמר קונם שאני נהנה לך, קונם שאני נהנה לך, הוי כל אחד נדר בפני עצמו, ואם הותר אחד לא הותרו כולם.

וגם בזה אין אומרים הותר אחד הותרו כולם אלא כשהותר הראשון אז ממילא הותרו כולם כמו קשר שהותר מעיקרו, אבל אם הותר האחרון, האחרון מותר וכולם אסורים כמו קשר שהותר עליונו ועדיין תחתונות קיים.

וכבר התבאר לעיל דף כה: שיש אומרים¹² שאין אומרים הותר מקצתו הותר כולו אלא בשניתר על ידי פתח¹³, שבפתח שהוא כמו נדר של טעות שייך לומר נעקר מעיקרו, אבל אם הותר על ידי חרטה לא שייך לומר הותר מקצתו הותר כולו, שבמה שנתחרט נתחרט ובמה שלא נתחרט למה נעקרנו. ויש אומרים¹⁴ שלא שנא פתח ולא שנא חרטה כיון שלא נעקר אלא על ידי החכם המתירו, או הג' מתירין הוי עקירת החכם עקירה מעיקרו והותרו כולו.

אם נשבע סתם לקיים כל מה שבשטר חשיב כולל, ואם התירו לו שבועתו בשלשה על דבר אחד מהכתוב, הותר הכל¹⁵.

ולעיל שם התבאר שמי שנדר¹⁶ מאחד ואמר על אחר יהא כפלוגי אפילו כשאומר כן אחר כמה ימים על אדם אחר יהא כפלוגי, כולם אסורים אפילו עד מאה, הותר הראשון הותרו כולם, שכולם מכוחו של ראשון באו וכיון שהותר הוא ממילא פקע האיסור מכולם.

¹¹ דעת הר"ן שבלך לך לך בלא וויין הוי ככולל יחד ולהרמב"ם [פ"ד נדרים ה"א] אפילו לא אמר קונם בין כל אחד אלא אמר קונם לך לך לך בלא וויין הוי כל אחד נדר בפני עצמו, ואם הותר אחד לא הותרו כולם עד שיאמר קונם שאני נהנה לזה ולזה עם וויין בנתיים אז הוי נדר אחד. ועיין ט"ז שם ג שכתב שמשמע שהמחבר סעי' ג פסק כרמב"ם ועיין נקה"כ סעי' ג שם שחלק עליו.

¹² כן כתבו הרא"ש (פ"ג ס"ח) והר"ן בפרק ארבעה נדרים (כו). בשם הרמב"ן (ח): ורבינו ירוחם (ני"ד ח"ז קיג): אף על פי שכתב בשם הרשב"א (בחי' כו: ד"ה א"ל רבא, ושם כו: ד"ה אי) כדברי התוספות מ"מ כתב כדברי הרמב"ן עיקר.

¹³ וכתב הט"ז ה דבסי' רל"ב ס"ח יתבאר דלא אמרינן הותר כולו כשהותר מקצתו אא"כ משנה דבריו ממה שאמר תחילה וכן הדין כאן בכ"מ דאמרינן הותר כולו וכ"כ ב"י בשם רמב"ן ור"ן ע"כ אין להקל בזה ודלא כמ"ש הב"ח להקל כאן, והש"ך בנקה"כ ובס"ק דמסכים עם הב"ח וכתב שכ"כ בד"מ סי' רל"ב דהכא שאני כיון שאינו טעות מעיקר הנדר אלא ניתר ע"י התרה בכל ענין הותרו כולו וא"צ שיחליף דבריו.

¹⁴ הר"ן בשם התוספות

¹⁵ ערך לחם למהריק"ש שם

¹⁶ שו"ע ונו"כ שם ג

הלכות הדף היומי

מסכת נדרים

הותר האחרון, הוא מותר וכולם אסורים. הותר האמצעי, כל שקודם לו אסורים, והוא וכל שלאחריו מותרים.

וכן מי שנדר ושמע חבירו ואמר תוך כדי דיבור ואני, ושמע שלישי ואמר ואני, אפילו מאה¹⁷, אסורים כולם, כשכל אחד תוך כדי דיבור של חבירו אף על פי שהוא לאחר כדי דיבור של הראשון מפני שכל אחד נתפס בחבירו, נשאל הראשון על נדרו והותר, הותרו כולם. נשאל האחרון והותר, האחרון מותר וכולם אסורים. נשאל השני והותר, השני והאחרון מותרים והראשון אסור.

وهוא הדין לנודר מבשר והתפיש אחר כך פת בבשר ואחר כך התפיש דבש בפת. הותר האחרון הוא מותר וכולם אסורים ואם האמצעי כל שקודם לו אסורים, והוא וכל שלאחריו מותרים. הותר הראשון כולם מותרים.

ג. קונם יין שאני טועם ... הותר במיזשן ולא במיזשן בלבד

הותר אלא בכל היין קונם בצל שאני טועם... הותר

בכופרי ולא בכופרי בלבד הותר אלא בכל הבצלים

עוד התבאר לעיל שם שאם אמר קונם¹⁸ יין עלי מפני שהוא רע למעיים, ואמרו לו הרי המיזשן יפה למעיים, ואמר אילו הייתי יודע לא הייתי נודר, אפילו אמר אילו הייתי יודע הייתי אומר החדש אסור והיזשן מותר, מותר בישן ובחדש, שהרי זה כמו נדר שהותר מקצתו, שהרי מתחלה סתם יין אמר והותר כולו, והוא מחליף לשון הנדר מכלל לפרט.

אבל אם אמר אילו הייתי יודע הייתי אומר כל היינות אסורים עלי חוץ מן המיזשן, הרי זה אינו מותר אלא במיזשן לבדו, שהרי מעמיד¹⁹ לשון הנדר ואינו אלא מוסיף עליו חוץ מן המיזשן כמו שהתבאר לעיל דף כה: וכן כל כיוצא בזה, שלא להחליף לשונו שבתחלה גם כן אמר סתם יין וכולל כל היינות.

ד. פותחין לאדם בכבוד עצמו ובכבוד בניו ... שלמחר

אומרינ עליך כך היא זוסתו של פלוני מגרש את נשיו ועל

בנותיך יהו אומרינ בנות גרושות

¹⁷ ש"ך שם יא

¹⁸ שו"ע ונו"כ רלב ט

¹⁹ ט"ז שם טו

הלכות הדף היומי

מסכת נדרים

כבר התבאר לעיל דף סה: שפותחין²⁰ לאדם בכבוד עצמו, כגון שנדר לגרש את אשתו, פותחין לו אילו ידעת שלמחר יהיו אומרים עליך מה ראה פלוני לגרש את אשתו, אלא שמצא עליה שם רע ונמצאת פוגם בניך, או שיאמר – אילו ידעת שאתה צריך לפרוע לה כתובה לא היית נודר, והוא אומר כן, ומתירין לו.

**ה. קונם שאני נושא את פלונית כעורה והרי היא נאה ...
מותר בה לא מפני שהיא כעורה ונעשת נאה...אלא
שהנדר טעות**

עוד התבאר לעיל שם שאם אומר²¹ קונם לי שאיני נושא פלונית שהיא כעורה, והיתה יפה בשעת הנדר שאם היה יודע שהיא נאה לא היה נודר, אינו נדר שהרי הוא נדרי שגגות, אבל אם היתה כעורה, ויפוח הרי חל הנדר²².

דף סו:

הדרן עלך רבי אליעזר

²⁰ שו"ע נו"כ רכח ט

²¹ שו"ע נו"כ שם ו

²² אולם אפילו פתח אינו להתיר הנדר על ידי פתח זו שייפוח, שנולד דלא שכיח הוא שאשה כעורה אינה עשויה להיות נאה, הלכך לא היה בדעתו שתהא מותרת לו, לבוש שם וערך לחם למהריק"ש שם

הלכות הדף היומי

מסכת נדרים

א. נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה

אב מיפר שבועות ונדרים בתו²³ כל זמן שהיא קטנה או נערה, נדרים או שבועות²⁴ שיש בהם עינוי נפש או דברים שבינו לבינה²⁵, אפילו נדרה על דעת רבים, ואפילו נתן לה אביה רשות לידור²⁶.

בנדרה²⁷ או נשאת, שוב אינו יכול להפר, שכן כתיב בפרשת מטות (במדבר ל פסוק ד ו) וְאִשָּׁה כִּי תִדְרֹךְ נָדָר לִיקָח וְאֶסְרָה אֶסֶר בְּבֵית אָבִיהָ בְּנִעֲרֶיהָ וְגו', וְאִם הָנִיא אָבִיהָ אֶתְהָ בְּיוֹם שָׁמְעוּ כָּל נְדָרֶיהָ וְאֶסְרֶיהָ אֲשֶׁר אֶסְרָה עַל נַפְשָׁהּ לֹא יָקוּם וְגו', הניא לשון הפרה וכתיב בתריה לא יקום וכו' ובבית אביה, משמע כל זמן שהיא ברשות אביה, דהיינו קטנה ונערה שהיא בידו להשיאה למי שירצה ולא בוגרת שאז אינה ברשותו.

הבעל מיפר נדרים אשתו לברו משתכנס לחופה עד שתתגרש, והגיע הגט לידה, דכתיב (שם פסוק יא) וְאִם בֵּית אִשָּׁה נָדְרָה, דהיינו נשואה שנכנסה לחופה שאז היא בבית אישה, וכתיב (שם פסוק יג) וְאִם הָפַר יָפַר אֶתָּם אִשָּׁה בְּיוֹם שָׁמְעוּ וְגו' לֹא יָקוּם וְגו'.

אין²⁸ הארום כלומר שקידשה ועדיין לא נכנסה לחופה, זוכה לברו בהפרת נדריה של ארוסתו עד שתיכנס לחופה, אפילו אם חייב במזונותיה²⁹. ולפיכך אם היא בוגרת אין האב ואין הארום זכאים בהפרת נדריה.

אלא שאם היא נערה, הארום מיפר ביחד עם האב בשותפות. היפר האב ולא היפר הבעל, היפר הבעל ולא היפר האב, אינו מופר. כמו שיבואר להלן דף סז:

²³ שו"ע ונו"ב יו"ד רלד א

²⁴ ש"ך ב

²⁵ ש"ך שם א

²⁶ ש"ך שם ד

²⁷ היינו ששה חדשים אחר שתביא ב' שערות כשהיא י"ב שנה ויום א'. ש"ך ה

²⁸ שו"ע יו"ד רלד ה

²⁹ כגון בוגרת ששהתה י"ב חודש ונתקדשה או אלמנה ונתקדשה ושהו אחר הקידושין שלשים יום כו"ז ט"ז שם מהטור ד